

Asia: VN/18780/2023-LVM-180

Lausuntopyyntö valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta (SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi)

Lausunnonantajan lausunto

Vastaavatko strategiset linjaukset (ml. alueelliset painotukset) valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämistarpeita?

Strategiset linjaukset vastaavat hyvin liikennejärjestelmän kehittämistarpeita Keski-Pohjamaan Yrittäjien toimialueen osalta. Jatkossa linjausten on näyttävä selkeämmin sekä suunnittelujärjestelmässä että valtion väyläverkon investointiohjelmassa, jotta ne tukevat paremmin koko elinkeinoelämän tarpeita. Myös Pohjoisen ohjelman toimenpiteissä tämä on nostettu esiin. Liikennejärjestelmän kehittämisessä on tärkeää korostaa alueellista kilpailukykyä, talouskasvua sekä sujuvaa yritystoimintaa. Toimivan liikennejärjestelmän tulee vahvistaa yritysten kilpailuasemaa varmistamalla tehokkaat logistiikkaketjut sekä kansalliset että kansainväliset yhteydet.

Suunnitelmaluonnoksessa kotimainen ja kansainvälinen saavutettavuus on nostettu hyvin esille ja avattu monipuolisesti. Huoltovarmuus on tuotu hyvin esille, mikä on tärkeää myös pk-yrityksien toimivuuden varmistamiseksi. Pohjois-Suomen aluekohtaisista painotuksista huoltovarmuus puuttuu kokonaan (taulukko "Kuvio 3. alueelliset painotukset") ja se tulisi lisätä. (Liikenne 12-suunnitelmaluonnos, sivu 33).

Keski-Pohjanmaan Yrittäjien toimialueen vahvuus on monipuolisessa elinkeinoelämässä. Toimivat liikenneyhteydet tukevat näin ollen vahvan teollisuuden lisäksi palvelualoja, matkailua sekä alkutuotantoa, joiden saralla pk-yritykset toimivat.

Maaseudun saavutettavuutta niin tieliikenteen kuin tietoliikenteenkin sujuvuudesta käsin tulee varmistaa vahvemmin, jotta voidaan säilyttää ja myös kasvattaa maaseudun elinvoimaisuutta ja turvata pk-yrityksien pysyvyys ja kasvu. Liikenneturvallisuutta tulee parantaa koko maassa, ei vain kaupunkikeskuksissa.

Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan alueella on käynnissä merkittäviä tuulivoimahankkeita sekä Keliberin ja muiden suurhankkeiden sijoittuminen alueelle lisää raskaan kaluston liikennettä sekä työmatkaliikennettä. Tästä syystä tieverkon kunto on erityisen keskeisessä roolissa alueellamme.

Mielipiteenne suunnitelmaluonnoksen toimenpiteistä?

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät toteaa suunnitelmaluonnoksen toimenpiteiden olevan kattavia, mutta esittää kuitenkin muutamia huomioita:

Väyläliikenne

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ovat huolissaan tiestön kunnosta ja vaikutuksesta alueen yritysten toimintaedellytyksiin. Tiestön ylläpidolla ja peruskorjauksilla on merkittävä vaikutus sekä elinkeinoelämän toimintaan että turvallisuuteen. Viime vuosina korjausvelka on lisääntynyt, vaikkakin yksittäisinä vuosina sen kasvua on saatu taitettua. Koska päällysteen uusiminen ei ole mahdollista läheskään aina kun se olisi tarpeen, joudutaan varsinkin vähäliikenteisimmillä teillä turvautumaan päällysteen paikkaamiseen. Tieverkon kehittäminen ja erityisesti alemman tieverkon kehittäminen edellyttäisi merkittävää tasokorostusta perusväylänpidon rahoitukseen. Tiestön heikko kunto ei ole vain harmittavia kuoppia tai pomppuja tiessä, vaan se vaikuttaa suoraan jokaisen tienkäyttäjän liikenneturvallisuuteen, ammattikuljettajien työturvallisuuteen, päästöihin ja ekologisuuteen. Lisäksi suunnitelmaluonnoksen toimenpiteissä tulisi paremmin huomioida taloudelliset ja ilmastovaikutukset entisestään lisääntyvän liikkumisen seurauksena ja liikenteen palvelujen tarpeen kehittämiseksi.

Keskeinen Suomen etelä-pohjoissuunnan liikenteen parantamisen kohde on kantatie 63:n parantaminen Ina - Kaustinen - Toholampi - Ylivieska, joka mahdollistaa lyhyemmän ja nopeamman siirtymisen Suomen läpi etelä-pohjoissuunnassa. Raskas liikenne on lisääntynyt merkittävästi koko toimialueellamme ja ko. tieosuudella vaikuttaen myös alueemme pk-yritysten toimintaan ja siksi tiestön kunto on paikoin erittäin heikkolaatuinen.

Raideliikenne

Liikennesuunnitelmassa esitetyt pääradan kehittämistarpeet ja toimenpiteet keskittyvät vahvasti Helsinki – Tampere välillä. Keski-Pohjanmaan Yrittäjät haluaa tähdentää, että Suomen päärata palvelee koko Suomen henkilö- ja tavaraliikennettä ja siksi pääradan kehittämistoimenpiteet tulee ulottaa Kemi-Tornioon saakka. Pääradan liikenne on keskeisessä roolissa myös meidän alueemme pk-yritysten kannalta mahdollistaen ihmisten ja sitä kautta osaamisen liikkuvuutta.

Toimenpiteissä lähijunaliikenne on suunnitelmaluonnoksessa vähäisessä roolissa ja sen merkitystä tulisi vahvistaa. Lähijunaliikenteen kilpailun vapautuessa myös sen merkitys alueellisen ja paikallisen saavutettavuuden lisääjänä korostuu. Keski-Pohjanmaan Yrittäjät puoltaa lähijunaliikenteen käynnistymistä Ylivieska-Kokkola-Seinäjoki raideliikennekäytävässä, joka palvelee laajasti koko Keski-Pohjanmaa - Etelä - Pohjanmaa – Pohjanmaa – Pohjois-Pohjanmaan talousaluetta. Keski-Pohjanmaalla lähijunaliikenteen edistäminen Ylivieska-Kokkola-Seinäjoki raidekäytävässä luo uusia joukkoliikenteen mahdollisuuksia alueelle, parantaa kaupunkiseutujen saavutettavuutta ja lisää esteettömyyttä. Toimivalla lähijunaliikenteellä mahdollistetaan maaseudun saavutettavuus työvoiman liikkumisen kannalta vahvistaen näin pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä. Toimiva lähiliikenne voisi parhaimmillaan yhdistää kaupunkeja sen työssäkäyntialueita ja erilaisia yhteisiä liiketoimintamalleja tuoden näin elinvoimaa laajamittaisesti.

Vesiväyläverkko ja talvimerenkulku

Meriväylien merkitys viennin mahdollistajana ja yritysten kasvun ja toiminnan turvaajana tulisi olla suunnitelmaluonnoksessa vahvemmin esillä. Suomen menestyminen nojaa vahvasti vientiin. Pelkästään Länsi-Suomen maakunnissa viennin osuus teollisuuden liikevaihdosta on 56–78 %. Koko Suomen viennistä ja kauppamerenkulusta 95 prosenttia kulkee meritse ja Suomen satamien kautta. Länsirannikon satamien kautta kulkee 37 % koko Suomen tavaraviennin arvosta. Satamat (sekä

Kokkola että Kalajoki) palvelevat oman alueen lisäksi myös muuta Suomea ja kansainvälistä kuljetusta. Kuljetettavan tavaramäärän kasvuun on vaikuttanut myös kuluttaja-asiakkaiden ostosten siirtyminen verkkoon.

Sataman elinvoimaisuuden kannalta olennaista on satamalogistiikan kehittäminen ja digitalisaatio, jotka toteutuessaan edistävät alueen teollisia suurinvestointeja sekä pk-yrityksien kasvua viennin kautta.

Lentoliikenne

Liikenne 12-suunnitelmaluonnos tukee hyvin nykyisen hallitusohjelman linjausta Finavian nykymuotoisten lentoasemien säilyttämisen periaatteesta. Suunnitelmaluonnoksesta on kuitenkin jätetty pois oleellinen maakunnista pääkaupunkiseudulle asetettu kolmen (3) tunnin matkasääntö. Kokkola-Kruunupyyn lentokenttä palvelee tätä matkasääntöä erinomaisesti ja Keski-Pohjanmaan Yrittäjät näkevät lentokentän olevan erittäin tärkeässä asemassa alueemme pk-yrityksille ja painottavat lentokentän pysyvyyden merkitystä.

Lentokentän merkitystä tulee tarkastella laaja-alaisesti elinkeinoelämän kehittymisen sekä nykyisten toimintojen turvaamisen näkökulmasta ja tämä monipuolisuus jää suunnitelmaluonnoksessa vähäiseksi. Maakuntakentissä kysymys ei ole ainoastaan henkilöliikenteestä, joka sekin itsessään mahdollistaa palveluiden viennin (kuten asiantuntijapalvelut). Maakuntakenttiä tarvitaan mm. yksityiskoneille (kriittinen mm. teollisuuden toimijoiden ja investointien näkökulmista, kun sijoittajat saapuvat suoraan Kokkolaan), sairaanhoitokuljetuksille sekä palolentoille. Meriliikenteen viimeaikaisten epävarmuustekijöiden seurauksena pk-yritykset pohtivat lentorahdin mahdollisuutta osana logistiikkaratkaisujaan. Lentokenttien suunnitelmien lyhytaikaisuus on kuitenkin haaste pk-yrityksille: logistiikkamuutokset tuovat kustannuksia ja muutosten lyhytaikaisuus käy pk-yrityksille kalliiksi.

Myös alueen pk-yrityksien kasvun näkökulmasta on olennaista maakunnallisen lentoliikenteen kehittämisessä vuodesta 2026 alkaen säilyy matkaverkko ja kolmen tunnin saavutettavuus maakunnista pääkaupunkiseudulle ja sieltä kansainvälisille lentoyhteyksille. Valtion tuki lentoliikenteen perustuvaan saavutettavuuden ylläpitämiseen tilanteissa, joissa lentoliikenne turvaa vientialan toimintaedellytykset sekä kasvun ja työllisyyden edistämisen, on perusteltu. Yrityksien huoltovarmuudelle ja vientiteollisuuden aloille on olennaista turvata saavutettavuus tarvittaessa ostopalveluliikenteellä, mikäli markkinaehtoisuutta ei synny.

Kansainvälinen vaikuttaminen

Kansainvälistä yhteistyötä koskeissa linjauksissa korostetaan pohjoismaista yhteistyötä, jota tavoitellaan syvennettävän liikennejärjestelmäsuunnittelussa yhteisten sotilaallisen liikkuvuuden, logistiikan ja huolto-varmuustarpeiden tunnistamisessa sekä digitalisaatioon ja kestäväen ja älykkään liikennealan kasvuun liittyvässä yhteistyössä. (Liikenne 12-suunnitelmaluonnos, sivu 38). Linjaus on hyvä ja tukee myös pk-yrittäjien liiketoimintamintaa pohjoismaissa, joihin usein ensimmäisenä yritykset lähtevät tekemään vientiä. Lisäksi linjaus tukee pk-yrityksien liiketoimintamahdollisuuksia Naton ja Puolustusvoimien kanssa Pohjoismassa.

Onko suunnitelmaluonnoksen rahoitus kohdennettu oikein rahoitusohjelman sisällä?

Suunnitelmassa esitetty rahoitustaso on alhainen, eikä käytännössä pysty mahdollistamaan valtakunnallista tai alueellista liikennejärjestelmän kehittämistä asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Rahoitustaso ei myöskään kykene kattamaan syntyneitä korjausvelkaa, jota kertyy koko ajan lisää.

Tie- ja rataverkon kunnossapidon rahoituksen tulee olla riittävä, jotta korjausvelkaa voidaan purkaa tehokkaasti ja estää infrastruktuurin jatkuva rapautuminen.

Keski-Pohjanmaan Yrittäjien näkökulmasta rahoitussuunnitelmaa tulee vahvemmin kohdentaa sellaisiin liikennejärjestelmän kehittämistoimenpiteisiin, joilla vahvistetaan pk-yrityksien kasvua ja työllisyyttä ja joilla edistetään isojen investointien kotiutumista maakuntiin. Näitä edistävät toimivat ja hyväkuntoiset tie- ja rataverkkoyhteydet.

Maakuntakenttien lentoliikenteen ostopalvelusopimusten jatkumiseen rahoitussuunnitelmassa ei ole varauduttu, ja tämä tulisi lisätä suunnitelmaan.

Mielipiteenne suunnitelmaluonnoksen vaikutusarvioinnista ja ympäristöarvioinnista (SOVA-laki 8.4.2005/200)?

Vaikutusarviointi on tehty kattavasti ja monipuolisesti eri näkökulmat huomioiden. Suunnitelmassa on hyvin pyritty huomioimaan myös ympäristönäkökulmat, uusiutuva energia ja kiertotalous.

Ympäristönäkökulmat sekä ihmisten hyvinvointia edistävät näkökulmat ovat ehdottoman tärkeitä ja kannatettavia. Ne eivät kuitenkaan saa olla rajoittamassa infrastruktuurin kehittymistä niin, että pk-yrityksien toimintamahdollisuudet rajoittuvat liikaa tai kokonaan. Toimiva pk-yrityssektori on elinehto elinkeinoelämän pysyvyydelle ja kehitymiselle.

Muut huomiot?

Keski-Pohjanmaan Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua Liikenne 12 -suunnitelmaluonnokseen, jolla on keskeinen rooli alueen pk-yrityksien elinvoimaisuuden ja kasvun vahvistamisessa.

Ohjelmaan tulisi vahvemmin nostaa esille turvallisuuden ja kyberturvallisuuden näkökulmat liikennejärjestelmässämme. Viimeaikaiset tapahtumat Itämerellä osoittaneet meriliikenteen haurauden ja ongelmatilanteiden laajan vaikutuksen. Kyberuhkat ja -häirintä ovat lisääntyneet merkittävästi kaikilla toimialoilla ja ohjelmassa tulisi nostaa esille sekä varata myös rahallisia resursseja liikennejärjestelmien kyberuhkien torjumiseen sekä verkkojen suojaamiseen tietojen kalastelun varalle. Tietoliikenneyhteyksiä hyödynnetään läpi valtakunnan mm. liikenteen paikantamiseen ja verkon tulee olla riittävän kattava ja hyvin suojattu, jotta toimintoja voidaan ylläpitää ja kasvattaa. Maaseudulla on edelleen haasteita kuuluvuuksien kanssa, mikä tuo monenlaisia haasteita yrityksille, myös turvallisuusriskejä, kun mm. paikannus ei toimi. Laajamittainen kyberisku voi lamaannuttaa laajamittaisesti liikennejärjestelmiä ja näin pahimmillaan estää myös pk-yrityksien toiminnan.

Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan merkitys on kasvanut huoltovarmuuden ja viennin näkökulmista erityisesti viime vuosina. Investoinnit alueella vahvistavat koko Suomen huoltovarmuutta sekä elinkeinoelämä ja siksi alueen liikennejärjestelyihin investoiminen on järkevää. Alueelle kohdistuvien hankkeiden selvityksiin ja suunniteluun tulisi panostaa enemmän ja osallistaa myös alueen pk-yrityksiä mukaan jo suunnitteluvaiheessa. Näin yritykset voivat omaa toimintaa kehittäessään huomioida entistäkin paremmin alueen muutokset ja vahvistaa näin omalta osaltaan myös alueen elinkeinoelämän kehittymistä.

Kotamäki Anna
Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry